

do 12 september 2019
20.00 Concertzaal

JUNGE DEUTSCHE PHILHARMONIE, JACK QUARTET & JONATHAN NOTT

Strauss & Lachenmann

— CONCERT —
— GEBOUW —
— BRUGGE —

Geacht publiek,

Welkom op dit openingsconcert van het nieuwe Concertgebouwseizoen onder de noemer 'Ik ben weer velen'. We staan stil bij kunst en identiteit en trappen deze thematiek af met een erg symbolisch programma. Richard Strauss' verheerlijking van de Duitse traditie en natiestaat beantwoordt Helmut Lachenmann kritisch met een deconstructie van het *Deutschland, Deutschland über alles*. Met gespitste oren en een open geest vatten we een veelkleurig seizoen aan en hopen u daarbij vaak te mogen verwelkomen!

Jeroen Vanacker

© Sightways

Human Labels / 100 Identity Cups

wo 11.09.2019 - di 30.06.2020

Op sociale en niet-sociale media wordt er tegenwoordig stevig gelabeld. We zijn **voor** of **tegen**. **Links** of **rechts**. **Realist** of **dromer**. Ook op bumperstickers of koffietassen lijkt het of we slechts één kenmerk hebben. We zijn echter allen variaties op hetzelfde thema: de 'mens' met zijn veelvoud aan eigenschappen.

Met de installatie **Human Labels / 100 Identity Cups** wil Peter De Bruyne een *cup* in het hoenderhok gooien en tegen de polarisatiegolf in surfen. Gedurende het seizoen zal de installatie evolueren, van stigmatiserende labels naar een bredere blik op wie we (kunnen) zijn.

'We zijn allen variaties op hetzelfde thema: de 'mens' met zijn veelvoud aan eigenschappen.'

We nodigen ook jou graag uit om deel te nemen en Cups te vervangen door alternatieven. Neem alvast een kijkje in de Expobox in de Inkomhal.

Uitvoerders en programma

19.15 Inleiding door Mark Delaere

—

Junge Deutsche Philharmonie: orkest
Jonathan Nott: dirigent
JACK Quartet:
Christopher Otto: viool
Austin Wulliman: viool
John Pickford Richards: altviool
Jay Campbell: cello

—

Korte toelichting over het werk van Helmut Lachenmann door Mark Delaere

Helmut Lachenmann (1935)

Tanzsuite mit Deutschlandlied (1978–80)

Section I. Prélambule
 Section I. Introduction
 Section I. Valse
 Section I. Marche
 Section I. Transition
 Section II. Sicilienne
 Section II. Capriccio
 Section II. Valse Lente
 Section III. Transition
 Section III. Gigue
 Section III. Tarentelle
 Section III. Transition
 Section IV. Aria I
 Section IV. Polka
 Section IV. Aria II
 Section V. Introduction
 Section V. Galop
 Section V. Coda (Aria III)

pauze

Richard Strauss (1864–1949)

Ein Heldenleben, opus 40 (1898)

Der Held
 Des Helden Widersacher
 Des Helden Gefährtin
 Des Helden Walstatt
 Des Helden Friedenswerke
 Des Helden Weltflucht und Vollendung

De componist als (anti-)held

Wanneer we vechtjassen, sportmensen of politici 'helden' noemen, kijkt niemand daar van op. Maar wanneer componisten zich heroïsche kwaliteiten toedichten is dat toch wat verwonderlijk. Net dat doet Richard Strauss in het symfonisch gedicht *Ein Heldenleben* (1898), dat je als een zelfportret in klanken kan opvatten. Toegegeven, de zin voor individualisme en exuberantie die eigen is aan de laatromantiek geeft daar misschien wel aanleiding toe. Ook Gustav Mahler ging in die richting toen hij zijn *Eerste symfonie* de ondertitel *Der Titan* (1888) gaf. Ook al is het programma van die symfonie losweg gebaseerd op de gelijknamige roman van Jean Paul, toch speelt ook hier een stukje zelfidentificatie mee. Strauss en Mahler waren ook uitmuntende dirigenten, een beroep waarin je zoals de held heel wat autoriteit en daadkracht moet uitstralen. Voor beiden waren de symfonieën van Beethoven ten slotte ook het referentiepunt voor de eigen orkestmuziek. Hoewel Beethoven voor zijn *Derde symfonie* ('*Eroica*') oorspronkelijk Napoleon in gedachten had, straalt het heldhaftige karakter van deze muziek zeker ook af op de componist. Als Strauss zichzelf als een held portretteert, pikt hij dus in op een Duitse romantische traditie, al is de schaamteloosheid waarmee hij dat doet een precedent.

Veel later zou Strauss zich ook onvoorwaardelijk scharen achter de toenmalige belichaming van de Duitse held, Adolf Hitler. Helmut Lachenmann is daartegenover beschaamd voor het Duitse nationalisme dat in de vorige eeuw tot tweemaal toe op ongeziene schaal dood en vernieling zaaide. Daarom wantrouwt

hij heroïek en stelt hij de (muzikale) cultuur in vraag die daartoe aanleiding geeft. De Duitse nationale hymne, met daarin de door Lachenmann verfoeide leuze 'Deutschland, Deutschland über alles', is dan ook slechts op een verhakkelde, nauwelijks herkenbare manier aanwezig in de *Tanzsuite mit Deutschlandlied* (1979-1980). Die melodie stamt oorspronkelijk uit het *Keizerskwartet*, opus 76 nr. 3 (1797) van Joseph Haydn, die ook bekendstaat als de 'vader' (uitvinder) van het strijkkwartet. Lachenmanns keuze om een solo strijkkwartet toe te voegen aan het orkest is dus geenszins toevallig.

- **Strauss verklankt via zijn eigen artistieke levensverhaal de laat-19e-eeuwse nationalistische gevoelens volgens de toenmalige tijdsgeest.**
- **Lachenmann refereert aan het 'über Alles' uit het Duitse volkslied, deconstrueert het en geeft op die manier commentaar op de nationalistische tendensen in zijn land.**

Het strijkkwartet en het symfonisch orkest staan centraal in de Duitse muziekcultuur. Componisten schreven grote meesterwerken in deze genres, die respectievelijk de private en openbare ruimte van de Duitse burgerlijke samenleving vertegenwoordigen. Door de combinatie van strijkkwartet en symfonisch

orkest speelt Lachenmann in op deze traditie, maar hij deconstrueert haar ook grondig. Met dezelfde instrumenten bouwt hij een klankwereld op die even rijk, mooi en expressief is als die van de klassiek-romantische muziek, maar daar ook radicaal van verschilt. De reactie van het publiek tijdens de creatie op 18 oktober 1980 was dan ook veelbetekenend. Het geroezemoes onttaarde al tijdens de eerste minuten van de uitvoering in luid kabaal. In die beginpassage gebruikt Lachenmann enkel het strijkkwartet, en wel op een manier die als een provocatie ervaren werd. Door de oren te sluiten voor deze korte, knarsende en 'ruwe' klanken was het toenmalige publiek niet in staat de muzikale betekenis, expressie en consistentie daarvan waar te nemen. Na vijf minuten sprong Lachenmann recht, onderbrak de uitvoering en vroeg het publiek krachtig maar beleefd eerst naar de muziek te luisteren, en pas daarna goed- of afkeuring te laten blijken. Daarop verzocht hij de dirigent van voor af aan te beginnen.

Critici waren aanvankelijk ook niet mals voor *Ein Heldenleben* van Strauss, hoewel de weerstand vlug omsloeg in bewondering. Andere punten van overeenkomst tussen de twee geprogrammeerde werken zijn daarom betekenisvoller, ondanks de enorme esthetische en ideologische tegenstellingen tussen de twee componisten. Zo bespelen zowel Strauss als Lachenmann het symfonisch orkest op meesterlijke wijze. Hoe verschillend het resultaat ook is, de fantasie en de virtuositeit waarmee ze dit klankapparaat inzetten zijn vandaag voor iedereen duidelijk. Het gaat in beide gevallen ook om twee grootschalige werken van ongeveer veertig minuten die in één ruk gespeeld worden. De twee werken

Zowel Strauss als Lachenmann bespelen het symfonisch orkest op meesterlijke wijze.

bevatten wel verschillende delen, maar die vloeien zonder onderbreking in elkaar over. Strauss hanteert hiervoor het formaat van het symfonisch gedicht: een ééndelige compositie met daarin verschillende delen die elk een episode uit het heroïsche leven van de componist verbeelden. Het eerste deel presenteert de held via een stormachtig stijgend motief, in het tweede deel worden zijn critici belachelijk gemaakt, het derde deel portretteert zijn vrouw Pauline de Ahna door middel van een virtuoze viool solo, het vierde deel toont de held middenin het militaire strijdgewoel, in het vijfde deel verbeeldt Strauss de vredeswerken van de held door uitvoerig uit eigen composities te citeren en in het slotdeel meet hij zich de status van een heilige aan.

Lachenmann kiest een speelser model om een grote, doorgecomponeerde vorm te creëren: dat van de barokke suite. Daarin volgen dansen in contrasterend tempo, maatsoort, ritme, zetting en expressie elkaar op. In Lachenmanns *Tanzsuite* zijn de referenties aan dansen zoals de wals, tarantella, gigue, polka, gallop of siciliano slechts vaag herkenbaar in de vorm van ritmische patronen die soms opduiken om dan weer snel naar de achtergrond te verdwijnen. Deze danssuite bevat in totaal 17 delen die in 5 secties gegroepeerd zijn.

— Mark Delaere

Biografieën

Voor de **Junge Deutsche Philharmonie (DE)** is hedendaagse muziek een belangrijk richtpunt. Het orkest geeft getalenteerde, streng geselecteerde musici tussen 18 en 28 jaar een kans om hun eerste professionele orkestervaring op te doen. Door de democratische structuur van het orkest hebben de leden ook zeggenschap in de programmering en de selectie van dirigenten en solisten. Onder vermaarde gastdirigenten die de Philharmonie mocht verwelkomen, tellen we onder meer Sir Roger Norrington, Susanna Mälkki en Andrés Orozco-Estrada. Sinds 2014 is Jonathan Nott de artistiek leider van het orkest.

Jonathan Nott (GB) studeerde zang en fluit aan het Royal Northern College of Music in Manchester, en orkestdirectie in London. Zijn eerste opdracht als dirigent volbracht hij in de operahuizen van Frankfurt en Wiesbaden. Nott was hoofd-dirigent van de Bamberger Symphoniker van 2000 tot 2006. In die periode dirigeerde hij ook het Ensemble Intercontemporain en het Tokyo Symphony Orchestra. Sinds 2017 is hij artistiek directeur van het Orchestre de la Suisse Romande.

Het **JACK Quartet (US)** is, volgens de Washington Post, het go-to kwartet voor hedendaagse muziek. Het kwartet, bestaande uit Christopher Otto, Austin Wulliman, John Pickford Richards en Jay Campbell, speelde al op 's werelds meest prestigieuze concertpodia, waaronder Carnegie Hall, de Philharmonie in Berlijn en op het Lucerne festival. Naast op hun concerten, focust het JACK Quartet ook op educatie: het is 'Quartet in Residence' op de Mannes School of Music in New York, en geeft jaarlijks masterclasses op het festival New Music on the Point en het Banff Centre for Arts and Creativity.

Junge Deutsche Philharmonie

eerste viool

Moritz König
Anna Bernadini
Aaron Biebuyck
Ting-Shuo Chang
Peter Fritz
Naomi Hilger
Asuka Imajo
Hae Ree Ko
Cord Koss
Ayane Krug
Michaela Lieder
Júlia Magyar
Haruka Ouchi
Theresa
Schönberger
Cheng-Hung Tsai
Johannes Wendel

tweede viool

Daniel Cifuentes
Jimenez
Shumin Bao
Hannah Gramß
Caterina Juanico
Juanico
Sohee Kim
Sarah Köster
Jeffrey Chee-
Chung Kok
Chiara Mohr
Veronika Paleeva
Nina Paul
Annina Pritschow
Delia Ramos
Rodríguez
Sophia Wagner
Carlotta Wareham

altviool

Maurice Appelt
Isabel
Kreuzpointner
Elisabeth Pape
Estelle Enkelmann
Viola Fricke
Lilia Kirilova Dodova
Pei-Yi Li
Büsrâ Özkan
Anna-Lea Rebholz
Lilia Rubin
Emilia Teresa
Stepień
Claudia
Zimmermann

cello

Enrique Mario
Alarcón Cid
Kathrin Herwanger
Basile Orth
Nicola Pfeffer
Karolin Spegg
Clara Franz
Cosima Gietzen
David Neuhaus
Kilian Leonard
Schwarz
Rémi Wjuniski

contrabas

Vicente Salas
Hans Greve
Clara Heilborn
Benedikt Huber
Pay Bandik Nonn
Jona Rehlich
Henning Stangl
Moritz Magnus Tunn

fluit

Violeta de los
Ángeles Gil García
Johanna Longin
Ronja Macholdt
Samuel Rueff

hobo

Camila del Pozo
Sierralta
Lena Grubisic
Carolina Rodriguez
Canosa
Shota Takahashi

klarinet

Daniela Kohler
Franz-Joseph
Labmayr
Franziska Mees
Tom Wendt

fagot

Chloé Balducci
Anton Engelbach
Victor König
Vasco Teixeira

hoorn

Clemen Alpermann
Damien Müller
Lukas Nickel
Guillermo Pérez
Izquierdo
Britta Schäfer
Maximilian
Schellenberger
Yu-Zu Wang
Pauline Zahno

trompet

Jonathan Ernst
Diana Fadinger
Florian Kastenhuber
Michael Stefan
Kopp
Johann Schuster

trombone

Ara Cho
Andreas Joos
Kilian Kiemer
Jasper Tan Jiewei

tuba

Máté Biró

slagwerk

Justin Auer
Uwe Mattes
David Panzer
Maximilian Stracke
Tomas Toral Pons

harp

Serafina Jaffé
Teresa Raff

klavier / celesta

Hayoung Jeong

In de kijker

ZATERDAG

05 OKT 2019

20.00 Concertzaal

© Sonja Kochoutina

Brussels Philharmonic Bartók & Eötvös

In zijn eenakter *Senza Sangue* laat Eötvös zich opnieuw kennen als een meester van het psychologische drama. Maar eerst leidt hij Brussels Philharmonic door de bloedstollende partituur van Bartóks opera *Hertog Blauwbaards burcht*. Twee explosieve werken die zich ingraven in de donkere diepten van getormenteerde zielen.

ZATERDAG

28 OKT 2019

20.00 Concertzaal

© Pressiana

Anima Eterna Brugge Schubert & Spohr

Voor tijdgenoten was Spohr een ster, anno 2019 blijkt hij in de plooiën van de geschiedenis te zijn beland. Ons huisorkest neemt voor hem revanche met zijn *Historische symfonie*. Ook Schuberts *Zesde* en *Unvollendete* komen aan bod. Een unieke kans om deze pareltjes te horen op instrumenten van toen!

Laat weten wat je van het concert vond op

f ConcertgebouwBrugge
@concertgebouwbr

info & tickets +32 70 22 12 12 — In&Uit: 't Zand 34, Brugge

concertgebouw.be